

İNTRAVENÖZ MADDE KULLANANLARDA AIDS KORKUSU VE RİSK DAVRANIŞLAR

Dr. K.Oğuz KARAMUSTAFALIOĞLU (*) Dr. M.Yücel AĞARGÜN (*) Dr.Nesrin BOZKAN (*)
Dr. Latif ALPKAN (*) Dr. Nezh ERADAMLAR (*) Doç. Dr. Mansur BEYAZYÜREK (*)

ÖZET

İntravenöz madde kullanan 44 hastaya AIDS'e maruz kalma riski ile ilgili düşünceleri soruldu. 27 tanesi AIDS'e maruz kalmış olabileceklerini düşünmekteydi. 28 hasta enjektion gereçlerini başkasıyla paylaşmaktaydı. 14 hasta riskli enjeksiyon davranışlarını değiştirmemeyi düşünmekteydi.

SUMMARY

44 injecting drug users were asked if they thought that they were at risk from AIDS 27 of them thought that it was likely that they had been exposed to HIV. 28patients shared their injection equipment 14 patients don't think of changing their risk injecting behavior.

1958 yılından itibaren madde kullananlarda enjektörlerin paylaşılması ve viral enfeksiyonların bulaşması arasındaki ilişki bilinmemesine rağmen, bu bulaşma şeklinin önlenmesine yönelik öneriler son yıllarda yayınlanmaya başlanmıştır. Yine son yıllarda enjeksiyon gereçlerinin dağıtımı ve var olanların sterilizasyonu için resmi yollara başvurulmuştur. Bu müdahale stratejisinin ana hedefi IV madde kullananlarda HIV enfeksiyonunun yayılmasını engellemek ve Edingburgh, Milano ve NewYork'ta görülen epidemilerin benzerlerini engelleme çabasıdır. (1)

Madde kullananlardan AIDS'i uzat tutmak için yapılan mücadelenin başka boyutları da mevcuttur. HIV enfeksiyonunun toplum üzerindeki etkisini kaldırmak için, bilgimizi arttırmak ve yanlış inançlarımızı değiştirmek, sonra da insanları davranışlarını yeni duruma göre düzenleyerek toplumda hastalık riskini azaltmak amaçlanmaktadır.

HIV enfeksiyonu için önemli risk gruplarından biride intravenöz madde kullananlardır.. Madde kullanım boyutlarının yüksek rakamlara ulaştığı ülkelerdeintravenöz madde kullananlar AIDS'in gelecekteki insadansını tespit etmek için önemli bir grup olarak kabul edilmektedirler. (3) Bu tespit enfeksiyonun iletilebileceği cinsel ve enjektör paylaşma davranışlarının düzeyinin bilinmesi gereklidir. Bilinmesi gereken diğer bir unsurda risk davranışın hasatlar arasında nasıl yayıldığını organize edildiğidir. (4)

Türkiye'de HIV taşıyıcılığı ve AIDS sporadik olmasına rağmen potansiyel bir risk taşıyıcı bilinmektedir.Beyazyürek ve arkadaşları (5) 1988 yılında yaptıkları bir çalışmada intravenöz madde kullanan 183 hastanın 4 tanesine HIV(+) olduğunu tespit etmişlerdir.

Intravenöz madde kullananlar enjeksiyon ve enjeksiyon gereçine paylaşma, cinsel davranışlarını muhtelif sebeplerden dolayı değiştirebilirken AIDS korkusu bunlardan önemli bir tanesidir. Bu çalışmamızda intravenöz madde kullanan hastalarımızda AIDS riski davranışları, hastalarımızın AIDS'i algılamaları ve bu algılamaya yönelik davranış değişikliklerini saptamayı amaçladık.

YÖNTEM

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi AMATEM ve Adli Servislerince Ağustos-Eylül 1990 döneminde yatan 4 kadın, 40 erkek toplam 44 intravenöz madde kullanan hasta çalışmaya alındı. Hastalarımıza AIDS'i algılamaları ve risk davranışlarını belirlemeye yönelik tarafımızdan geliştirilen 23 sorudan oluşan sorgulamay formu klinik hekim tarafından uygulandı.

SONUÇLAR

40 erkek, 4 kadın toplam 44 intravenöz madde kullanan hastanın yaş ortalaması 32.93 ve intravenöz madde kullanma ortalama süreleri 4.89 yıl olarak saptandı. Hastaların hepsi enjeksiyon gereçleri eczaneden temin ederken hastaların %64'ü (N=28) enjektörü başkalarıyla paylaşıyorlardı. Paylaşmanın en önde gelen sebepleri eczanenin kapalı olması, yoksunluğa (kendi ifadeleriyle krize) girme ve cezaevinde bulunmaktı.

Hastalarımızın yurt dışı özellikleri ve cinsel davranış özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Hastalarımızın tümü AIDS riski altında olduklarını bilmektedirler. AIDS'e maruz kalma ve tetkikler hakkındaki düşünceleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 3 AIDS'ten korunmak amacıyla davranış değişikliklerini göstermektedir. AIDS'ten korunma amacıyla enjeksiyon gereçinde temizleme yapan 21 hastanın uyguladığı yöntemler sıklık sırasına göre suyla yıkama, kaynatma, alkolle batırma ve limon sıkma şeklindedir.

Hastaların %39'u (N=17) enjektör ve iğnelerin yurt çapında satışını yasaklanmasının etkili bir koruma sağlayacağını düşünmektedir. 7 hasta sebep olarak burun yolundan kullanmayı teşvik edeceğini ifade etmiştir.

TARTIŞMA

Madde kullananlar herediter olarak akılsızca davranan insanlar değildirler. Madde kullananlarda yüksek risk davranışlarını azaltmaya yönelik bir potansiyel mevcuttur. Has-

(*) Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi - İSTANBUL

Hastalarımızın da tümünün AIDS riski altında olduklarını bildikleri, yarısından fazlasının maruz kaldığını düşündükleri, bunların yarısının tetkik yaptırdıkları ve bazı davranış değişikliklerine yöneldikleri görülmektedir.

Gerçekçi olarak düşündüğümüzde, bazı kişiler bu maddeyi enjekte etmeyi sürdürecektir. Nitekim bizim hastalarımızdan %32'si (N=14) başka bir yola geçmeyi ve bırakmayı düşünmemektedirler. Bu durumda tedbirlerden öncülüğü enjeksiyon gereçlerinin paylaşılmasını önlemek almalıdır. (6) Bu paylaşmanın sebeplerinden bir tanesi de temiz enjektörün teminindeki güçlüklerdir. Bizim hastalarımızda da bu durum belirgindir. Ayrıca eczaneden steril enjektör alsalar bile hastaların %48'i (N=21) uygun olmayan sterilizasyon yöntemlerine başvuruyordu. Bu kişilerin

eğitilmesinde önemli bir risk grubunun ortadan kalkmasını sağlar.

Madde kullananları içlerinde buldukları AIDS riskinden dolayı haberdar etmek ve karşılaşabilecekleri durumlarla ilgili olarak bilgilendirmek yeterli değildir. AIDS virüsü taşıyan kişilerde zaman içinde immun sistem yıkılmasıyla değişik hastalıklar görülebilecektir. (7) Bu sebeple madde bağımlılığı tedavi kliniklerinde multidisipliner, özel konsültasyon şekilleri geliştirmek gereklidir. (8)

AIDS'le birlikte mücadelesinde şaşırtıcı güçlüklerle karşılaşılacak madde bağımlılığına bakışlar değişmiştir. Bu yeni bakış açısı AIDS gibi çaresiz bir faktörle beraber olmasına rağmen belki de yeni ufuklar açacaktır.

TABLO 1

Intravenöz madde kullanan hastalarda yurt dışı, cinsel davranış ve özellikleri

	<u>EVET</u>	<u>HAYIR</u>	<u>TOPLAM</u>
Enjektör paylaşan	28	16	44
Yurt dışında bulunma	16	28	44
Yurt dışında madde kullanma	9	7	16
Birden fazla kişiyle cinsel ilişkiye girme	28	16	44
Cinsel partner/partnerleri IV kullanan	12	32	44
Cinsel partnerle enjektör paylaşan	12	-	12
Cinsel partneri başkasıyla enjektör paylaşan	12	-	12
Para için cinsel ilişki kurma	-	44	44

TABLO2

AIDS düşünceleri

	<u>EVET</u>	<u>HAYIR</u>	<u>TOPLAM</u>
AIDS'e maruz kaldığını düşünen	27	17	44
AIDS veya taşıyıcılığı için tıbbi tetkik yaptıran	18	26	44
Tetkik yaptırmak istemiyen	10	16	26

TABLO 3
AIDS 'ten korunmak amacıyla davranış değişiklikleri

	EYET	HAYIR	TOPLAM
Enjeksiyon gerecinde temizleme yapmayan	9	35	44
Tek kez kullanan	4	40	44
Temizleme yapan	21	9	30
Nazal kullanıma geçen	8	36	44
IV yoldan başka bir yola geçmeyi veya bırakmayı düşünen	18	14	32

KAYNAKLAR

- 1- Robertson JR, Skidmore CA, Roberts JJK: HIV Infection in risk behavior. Brit J Addiction 1988, 83: 387-391.
- 2- Coleman RM, Curtis D, Feinmann C: Perception of Risk of HIV Infection by Injecting Drug Users and Effects on Medical Clinic Attendance. Brit J Addiction 1988, 83: 1325-1329.
- 3- Moss AR: AIDS and intravenous drug use-the real heterosexual epidemic. Brit Med. Journal 1987; 297, 389-390.
- 4- Coleman RM, Curtis MA: Distribution of Risk Behavior for HIV Infection by Injecting Drug Users and Effects on Medical Clinic Attendance. Brit J Addic-

tion 1988, 83: 1331-1334.

5- Beyazyürek M, Tuncel C, Ersül Ç, Samancı AY, Karamustafaoğlu KO, Möroy A: Uyuşturucu madde bağımlılığı ve AIDS. XXIV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongre Kitabı. Saypa, Ankara 1988.

6- Power R, Harnoll R, Daviand E: Drug Injecting, AIDS and Risk Behavior: Potential for change and intervention strategies. Brit J Addiction 1988; 83: 649-654.

7- Guegen JP: SIDA: et si les Intervenants en Toxicomanie n'étaient pas vraiment concernés? Intervention, 1988, 17: 29-31.

8- Oddou A: Le Toximanie Malade du SIDA? Intervention, 1987, Hors Serie. 53-56.